

הלכות תפלין סימן לב

ביאורים ומוספים

לכתחילה. אכן אם אין לאדם תפלין אחרות, מותר לו להניח את אלו לכתחילה.

[ביה"ל שם]

ולדעת הפ"ח ברחוק אמה¹⁶⁸.

168 ובמשני"ב לקמן (סי' לו ס"ק י') כתב שהוא בשיעור שאדם בינוני מכיר מעל גבי הבימה, וראה מה שכתבנו שם.

[משנ"ב ס"ק קכח]

אָבֵל בְּהַאי דְּהַשְׁלֵטֵן עֲרוּךְ לֹא מְקַרֵי שְׂלֵא קְסָדָן, כִּינֵן שְׁגָם עֲקָשׁוּ הַקְּתָב הוּא קָשֶׁר, וְמָה שְׁמוּסִיף עֲלָיו אֵינוֹ אֶלָּא מְשֻׁמְרוֹ שְׂלֵא תְּמַחֵק יוֹתֵר¹⁶⁹.

169 ולענין מריחת חומר שקוף בלתי נראה לעין על גבי האותיות כדי שישתמרו מטשטוש ומחיקה, צידד בשו"ת הר צבי (יו"ד סי' רכט) שמותר, ואין החומר נחשב ככתב בפני עצמו, מפני שאינו בא אלא לנאות את הכתב הקיים, ולפיכך בטל הוא אליו, ובפרט שהאותיות שנכתבו בדיו ניכרות דרך החומר השקוף [ראה ביה"ל לעיל סי' ד"ה טפת], שספר תורה שנפלה עליו שעה והאותיות ניכרות מתוכה, הרי הוא כשר.

ואם בשעת הכתיבה לא היה הדיו שחור ממש אלא היה נראה כחום מחמת שנכתב בדיו המועט שנשאר בקולמוס, כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"ג סי' קמח) שמותר לתקנו על ידי שיעביר עליו עוד פעם דיו [כסדרן], שאף שבשו"ת האלף לך שלמה (ארו"ח סי' יח) אסר מצד שהנכתב יהיה חציצה בין הכתב העליון לבין הקלף, מ"מ להלכה נראה שמותר הדבר, מפני שהכתיבה השניה רק מחזקת את הצבע הטבעי של הדיו הקיים, ובפרט שבשו"ת חתם סופר (יו"ד סי' רנו) נחלק על האלף לך שלמה.

[משנ"ב ס"ק קכב]

אם אָרַע שְׁהֶרָאָה לְהַתְּנוּק¹⁶⁴.

164 אכן לגבי הדין של צדיי שיש בו הפרדה בין הידיד לנו"ן, כתב בביה"ל (ד"ה אות) שלכתחילה בודאי נכון להראותה לתינוק.

[משנ"ב שם]

הוֹלְכִין אֶתְרֵי לְהַתְּמִיר נְאִין יָכוֹל לְתַקְּנָם¹⁶⁵.

165 ובעין המבואר בביה"ל לעיל (סט"ו ד"ה כשר) בשם השיירי כנסת הגדולה, שאף במקום שאין צריך להראות את האות, מ"מ אם הראו לו את האות ולא קראה כדון, הרי זה פסול [וכן מבואר לקמן במשנת סופרים אות וי"ו].

[ביה"ל ד"ה אות אחת]

וְלִצְנָן נֶקֶב הָלֵא קָמָא לָן דְּנֶקֶב שְׁהֶדְיוֹ עוֹבֵר עֲלָיו אֵינוֹ נֶקֶב וְאֶפְלוֹ נְרָאָה כְּנֶגֶד הַשְּׂמֵשׁ¹⁶⁶.

166 מבואר מדבריו, שנקב דק שאינו ניכר אלא כנגד השמש אינו פוסל את האות, אף על פי שמחמתו נפסקה האות לשתיים. וראה מה שכתבנו במשני"ב לעיל ס"ק לב ו-מג. והחזירא כתב (ארו"ח סי' ח ס"ק ח), שכל שאין דיו בכל רוחב האות הרי היא פסולה, ואפילו בהפסקה דקה.

[ביה"ל ד"ה מיתום]

וְעַל-פְּנֵים נְרָאָה לְסַמֵּךְ עַל זֶה בְּשַׁעַת הַדְּמִיק לְתַקְּל דְּמִתְנִי תֵּינוּק¹⁶⁷.

167 אכן כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"ה סי' ח אות ו'), שמאחר וכמה מנגדולי הפוסקים חוששים לדעת הפמ"ג, הרי דין שאלה זו כדון שאלה שהורה בה חכם, והמדקדק במעשיו לא יעשה כן

הלכות תפלין סימן לב

שתינוק דלא חכים ולא טפש וכול לקרותם, מתר להעביר קלמוס עליהם להטיב הכתב ולחדשו ולא הוי שלא (מג) כסדרן: כח ליש לזהר (קסט) שלא יכנס ראש הלמ"ד (מד) [מד] (קל) באייר הה"א (קלא) או החי"ת אפלו (קלב) בלא נגיעה: כט אם אין הפרשיות (קלג) שגורות בפיו צריך שיתכתב (קלד) מתוך (מה) הכתב: ל יאניו רשאי לכתב אלא אם כן (קלה) יודע לקרות: לא אם אינו כותב (קלו) מתוך (מו) הכתב, לא יכתב (קלז) צלפה שמקרא אותו אחר, אלא אם כן יחזור הוא (קלח) ויקרא בפיו: לב צריך להניח חלק (קלט) למעלה כדי גגה (מו) של למ"ד: הגה שיהיו גם הם מקפים גויל (תשובת מהרי"ל סימן קלו וב"ש), ולמטה כשעור כ"ף ונו"ן (קמ) פשוטה, ובתחלתן וסופן אין צריך להניח (קמא) כלל: הגה מיהו נהגו הסופרים להפית (קמב) קצת בתחלה וסוף (אגור, רוקח). וצריך להניח בין כל תבה ותבה קמלא (מח) (קמג) אות וכן בין השישים קמלא (קמד) שיטה, ובין כל אות קמלא (קמה) חוט השערה כמו בקספרי תורה, וכמו שיתבאר בטור יורה דעה. גם צריך להניח (קמו) מעט חלק בין פסוק (מט) לפסוק: לג יעשה

ל תשובת הריב"ש לדעת הרמב"ן דקרא ב דמין מ קמלא יח סכנות לב נ פרק קמא דספיקא סופרים ס ספר החינוך קצת והפדכי פזילות קטנות ע סמ"ק והרא"ש פ הרא"ש דסדר תפלין חפ"ח צ הרא"ש שם וסמ"ג וסמ"ק וספר החינוך סימן ה

באר היטב

שערי תשובה

דף יט גבי קלאכת מחשבת נראה כן, וצריך להתנשב למעשה ע"ש: [מד] באייר (מג) כסדרן. ודוקא בשקצת צבע הדיו קנס, אבל אם קפצה כל הדיו מהקלף ולא נשאר רק רשם אדמומית מהחלדה של הדיו הוי שלא כסדרן, מ"א: (מז) באייר הח"א. ואם נכנס לתוך ד' ונראית קה' פסול, הרמ"א בא"ע סימן קכה סס"ח. ועין במ"א שפס"ס בזה"ל: וכתב בכנה"ג שיש מקשירים לגמרי ע"כ. וצוה עליו ככרוקא מהמפר יד אהרן שאינו כן ולא מצינו מי שמקל בזה ע"ש: (מה) הכתב. ואם מקצת הפרשה שגורה בפיו, מתר לכתב אותה מקצת בע"פ, כ"ח דלא כב"י: (מו) הכתב. משמע דכשמתב מתוך הכתב א"צ לקרות כל תבה, וצ"ע דכ"י סימן רעד ס"ב משמע דאעפ"כ צריך לקרות. וכתב המ"א, ואפשר דעמו להקל בתפלין. אבל הכ"ח פסק דאפלו בכותב מפי הכתב צריך שיקרא כל תבה ותבה קדם שיתכתבנה וכ"פ הע"ת וכ"ח בשכנה"ג: (מז) של למ"ד. וב"ח פסק שצריך להניח שעור חצי צפרן למעלה מראש של למ"ד, ועין ט"ז דה"ה למטה: (מח) אות. ובדיעבד אינו מעכב א"כ נראים באחד ע"פ מינוק דלא חכים, ט"ז וע"ת וכ"פ בכנה"ג: (מט) לפסוק. ומ"א פסק שלא להניח חלק כלל וכן בין שיטה לשיטה א"צ ע"ש ועין בדי"מ ובע"ת. (ובספר אליהו

משנה ברוך

ולקחיה נאמרה התלכה לכתב בדיו, להורות דצריכה היא רק להכתב בדיו¹⁷⁰, וכך דרכו של רב דיו לכשצוקין יקחה מראיתו ויתהפף קצת לאדמדם ובעשית עיניו מראה נשקורין בלשון אשפנו כדא"ן¹⁷¹. מפל מקום טוב להעבירו בקלמוס¹⁷², ואפלו בשמות הקדושים קרוב לנדאי דמתר, כדין על-גבי דיו, דאין כאן מחיקה, ואם נשמה לאדם ממש, שאין בן דרכן של סתם דיו, או אפלו רק לאדמומית, רק שנשמה מיד מהר לאחר הפתיחה, אין הנחה לאותה ספרי תורה, שנראה שאינו מתמת ישן ועל-כרחו יש חסרון בעקר הדיו שנעשית מסמנים אחרים, ועל-כן פסול מעקרא כי לא נכתב בדיו; ובשמות אסור להעביר עליו דיו וכר', עין שם שמתארך כל זה מלתא בטעמא: כח (קסט) שלא יכנס. אפלו כל-שהוא ראש הלמ"ד בשורה שלמעלה הימנה, והוא הדיו (קלג) בכ"ף פשוטה וכוונתה שלא יכנס בשורה שלמטה באות ט"ת ועי"ן וכוונתה: (קל) באייר הח"א. והוא הדיו באייר אל"ף או (קלז) מ"ו וכוונתה, וכל שכן שינתה שלא יכנס (קלג) באייר דל"ת או ו"ש, שלא יראה כה"א וקבלקמה: (קלא) או החי"ת. והוא הדיו אם נכנס ראש למ"ד לתוך אייר של ד' פשוטה, וקבלקמה כסעיה קטן קלב [תשובת מהרי"מ מבריסק בסימן ח עין שם, וכן הקל בזה הגאון ר' צקיבא איגור בהדושי בדיעבד]: (קלב) בלא נגיעה. בדבניעה פלאו הכי פסול משום חסרון הקפת גויל, ומשמע מלשון השלחן-ערוף דכתב שיש לזהר, דדוקא לכתחלה אבל לא לעכובא בדיעבד; והני מלי שלא (קלד) נכנס בענין שיפסד צורת האות על-ידי זה, כגון שנכנס רק מעט, אבל אם נכנס כל-כך בענין שנשמה צורת האות, שתינוק דלא חכים ולא טפש אם נכסה לו שיטה המתחנה שלא יראה נראה רק ראש הלמ"ד ולא גוף הלמ"ד לא יכיר האות מה הוא, הוי שפוי צורת האות ופסול¹⁷³ [וגם לא יצטר בו תקון, משום שלא כסדרן]. וכל-ישפן אם נכנס ראש הלמ"ד בתוך חלל דל"ת או ו"ש ונראית כה"א דפסול, ואינו (קלה) מועיל בזה קריאת המינוק בהג"ת¹⁷⁴, שיקרי עיניו ראות שנשמה על-ידי זה לאות אחר: כט (קלג) שגורות בפיו¹⁷⁵. דהינו בעת שהוא (קלו) מתחיל לכתב מסתמא עדין אין בקי בקריאתו בעל-פה כראוי, ובקצת קמלא וחסר: (קלד) מתוך הכתב. או מפי מקריא, כדי שלא יטעה. ואם מקצת

שער היצוין

(קלג) נקטת הגדולה: (קלז) בשער-אפרים שער ה באות ח: (קלז) מגן-אברהם: (קלז) נקטת הגדולה בשם מהרי"ט ודנך-החיים בהלכות קריאת התורה ואלהה רבה בסימן קמג והשער-אפרים הנ"ל: (קלה) מהרי"ט הנ"ל: (קלו) ב"ח: (קלז) מגן-אברהם: (קלח) לבוש: (קלט) עלת-תמיד ותפ"ח והשני כנסת הגדולה והג"א: (קמ) בית-יוסף: (קמא) והראנה ממש רבנו עליו השלום, עין בבית-יוסף: (קמב) בית-יוסף:

הלכות תפלין סימן לב

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק קכח]

ולחכי נאמרה ההלכה לכתב בדיו, להורות דצריכה היא רק להכתב בדיו¹⁷⁰.

170) החתם סופר כתב בן מכח מה שהקשה על הרמב"ם, מדוע נאמרה הלכה למשה מסיני לכתוב בדיו, הרי כל דבר שנעשה ממנו צבע שחור כשר, ובביה"ל לעיל (ס"ג ד"ה יכתבם, וכן לקמן סי' לג ס"ג ד"ה הרצועות), כתב לישב קושיתו באופן אחר.

ובשמשחירים על ידי העברת קולמוס, כתב הביה"ל לקמן (סי' לט ס"ב ד"ה בכל) שאם עשה כן אדם שאינו כשר לכתובת סת"ם, הרי זה כשר בדיעבד.

ולענין השחרת אותיות על ידי אדים כימיים, כתב הגרי"ש אלישיב (קובץ תשובות ח"א סי' קי) שאם הן כבר נפסלו מחמת שינוי הצבע [לפמ"ג כשהאדימו, ולחתם סופר כשלא נשאר ממשות מהדיו אלא רק רושם], אין השחרה זו מועילה להכשירן, שהרי אינה נעשית על ידי דיו ובדרך כתיבה, ורק אם לא נפסלו עדיין מותר להשחירן באופן זה [ואין בכך חיסרון משום כתב על גבי כתב, כיון שאין לאדים צבע, והם רק מיפים את האותיות הכתובות וגורמים לצבען לחזור ולבצבץ]. והגר"ש אויערבך כתב (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' צו אות יח) שיש להקל להשחירן כשהאדימו ולסמוך על החתם סופר, שהרי מבואר בשו"ת מהר"ם שיק (יו"ד סי' רנח) שיש להקל בספר תורה לסמוך על החתם סופר, בצירוף דעת הרמב"ם שיוצאים ידי קריאת התורה בספר תורה פסול [מלבד פרשת זכור, כמבואר בקובץ תשובות שם]. ויתכן שאף לפמ"ג לא נדחה ונפסל הספר תורה עולמית מחמת שינוי הצבע, ובפרט שהוא שינוי החוזר על ידי השחרה זו המוזירה את המצב לקדמותו, ולפיכך יש להקל להשחירן באופן זה כדי שלא יצטרכו מאות ספרי תורה גניזה, אכן בתפילין ומוזות חלילה לעשות כן. מאידך, בשו"ת שבט הלוי (ח"ט סי' רטז) כתב שאין סומכים על המהר"ם שיק אלא בשעת הדחק, והסברא שנחשב כשינוי החוזר אינה מוכרחת, ואף לסברא זו, כאן שהאותיות כבר נפסלו אין להקל, ובפרט שמצוי מכשול בתיקון זה שיבואו לתקן סדקים שאסור לתקן, וכן מקומות שלא נשארה ממשות דיו.

[משנ"ב שם]

מְלַקְּחֵם מִקֹּדֶשׁ טוֹב לְהַעֲבִירָם בְּקַלְמוֹס¹⁷¹.

171) ובטעם הדבר כתב בשו"ת חתם סופר (שם), שהוא כדי שיתקיים ימים רבים ולא יתקלקל יותר, וכמובא במשנ"ב בתחילת דבריו בשם הבי"י.

[משנ"ב ס"ק קלב]

אם נכסה לו שיטה התחתונה וכו', לא יכיר האות מה הוא, הרי שפני צורת האות נפסלה¹⁷².

172) ובטעם הדבר שצריך לכסות את השיטה התחתונה, כתב בקטת הסופר (לשכת הסופר חקירה ג), שהוא משום שמיד משהתחיל לכתוב ראש הלמ"ד בתוך חלל האות שעליה משתנית צורת אותה האות, ואף על פי שעתיה בגמר כתיבת הלמ"ד חזרה האות העליונה לצורתה הראשונה, מ"מ פסולה, מפני שלא נתקנה האות על ידי כתיבה בגופה, אלא על ידי גמר כתיבת הלמ"ד שתחתיה, והרי זה כחך תוכות, ולכן צריך שתהיה ניכרת על ידי כיסוי השיטה התחתונה. ולפי זה, אם כתב את הלמ"ד מלמטה למעלה, אין צריך לכסות את השיטה התחתונה, שהרי כשהגיע ראש הלמ"ד לתוך האות שמעליה כבר ניכר שהוא חלק מהלמ"ד.

וכן כתב המקדש מעט (ס"ק קלב). [וראה שו"ת אגרות משה יו"ד ח"א סי' קסו ענף ג].

[משנ"ב שם]

אם נכנס ראש הלמ"ד בתוך חלל דל"ת או יי"ש ונראית כה"א דפסול, ואינו מועיל בזה קריאת התינוק בהגון¹⁷³.

173) אכן, אם לא נכנס ראש הלמ"ד אלא מעט, או שנכנס מן הצד בסמוך לרגל הדל"ת, ואם נכסה את השיטה התחתונה לא תיראה כה"א, כתב המקדש מעט (ס"ק קלד) שמועילה קריאת התינוק, ובספר פני האריה החי (סי' כט) כתב שיש להחמיר ולחשוש לפסול אפילו בכניסת תג של למ"ד לאות שמעליה, וכמשמעות לשון הדרכי משה (אהע"ז סי' קכה ס"ק יח). מאידך, בשו"ת שבט הלוי (ח"ה סי' יב) כתב שאם על ידי דקות התג אין משתנה צורת האות העליונה פשוט שכשרה, ואף אם היא נכנסת לאות דל"ת והתג קטן ודק אין צריך להחמיר, ורק אם התג עבה קצת, וכל שכן אם הוא גם ארוך, עד שנראית האות דל"ת שמעליה כה"א יש להחמיר. וראה מה שכתבנו לעיל ס"ק מ.

[משנ"ב ס"ק קלג]

שגורות כפיו¹⁷⁴.

174) אכן לענין מגילה ששגורה בפי הסופר, כתב בביה"ל לקמן (סי' תרצא ס"ב ד"ה גם) שאין להקל בזה, מפני שאינה שגורה בפי שאר הסופרים.

[משנ"ב ס"ק קלד]

כן כתב המגן אברהם ואלוהי בכה למרץ דלא תקשה מהא לְהָא דְהִיָּוָה יִצְחָק בְּסִימָן רַעַד סְעִיף ב¹⁷⁵.

175) שמבואר שם, שאף הכותב מתוך הכתב צריך להוציא את התיבות מפיו, משום ששם מדובר בספר תורה, שאין התיבות שגורות בפיו ויש לחוש שמא יטעה, אולם בתפילין ומוזות שהתיבות שגורות בפיו, אין צריך להוציא בפה.

[משנ"ב ס"ק קלח]

כָּל תְּבִיבָה וְתִבְיָה קָדְשׁ שֶׁיִּכְתְּבֶנָּה¹⁷⁶ בְּיָד שְׂלֵא יִטְעָה¹⁷⁷.

176) ודייק בשו"ת שבט הלוי (ח"ח סי' ו) שראוי להחמיר ולקרוא כל תיבה בפני עצמה, ולא לקרוא כמה תיבות ולכותבן בבת אחת, ודלא כמו שכתב המקדש מעט (סי' רעד ס"ק יד) שאין צורך לקרוא כל תיבה בפני עצמה.

177) ומטעם זה כתב הקטת הסופר (סי' ד לשכת הסופר ס"ק ו) שבתביבה של קרי וכתבי, יקרא את התיבה כמו הכתיב, כדי שלא יטעה בכתיבתו.

[משנ"ב ס"ק קמ]

וְיֵשׁ אֲמָרִים דְּצָרִיף לְהַנִּיחַ עוֹד לְמַעַלָּה מִגְּגָה שֶׁל לְמַ"ד וְלִמְטָה מִן וְגו' וְגו' פְּשׁוּטָה בְּיָד יְצִי צִפְרָן¹⁷⁸.

178) וכן כתב השו"ע (יו"ד סי' רפח ס"א) לענין מוזהר. והעירו הב"ח והפרישה (אות ל) שכאן נפסק להלכה שדי להניח חלק כל שהוא, וכמבואר בשו"ע כאן. ותיירצו שהטעם שלא החמירו בן בתפילין הוא מפני שהכתב בהן הוא קטן, וכדי שלא יצטרכו לעשות בתים גדולים, מה שאין כן במוזהר. וכן כתב החו"א (או"ח סי' י ס"ק א) בשם אביו שרק במוזהר החמיר השו"ע, מפני שבגמרא במנחות (לב, א) הוזכר שיעור זה לענין מוזהר. והוסיף, שאף במוזהר שיעור זה אינו מעכב [כמבואר בב"ח], וגם הסופרים המשיך בעמוד הבא

יום ה' י"ד אב תשע"ה - (ט"ו ט"ז אב חזרה ישי"ש שב"ק)

הלכות תפלין סימן לב

באר הגולה נא

ק ספי"ק והנהגות פנימוני פרק ב מההיא דקמחנות ר טור ב"יורה דעה רע"ג ש"ש ת ה"א י"ש שם ובענין ראיות ש"ס והנמכ"ם כפרק ב

השורות שוות, שלא תהא אחת נכנסת (קמז) ואחת יוצאת. ולפחות יזהר שלא יכתב (קמח) *שלוש אותיות חוץ (נ) לשיטה, (קמט) ואם כתבם (קנ) לא פסל: לד *רשמי אותיות שהם (קנא) *תכה אחת לא יכתב חוץ לשיטה: לה (קנב) *אותיות השם (קנג) צריך שיהיו כלם (נא) בתוך הדף ולא יצא מהם כ"ל חוץ לדף: לו *תיעשה (קנה) כל פרשיותיה (קנו) פתוחות, חוץ מפרשה אחרונה הפתובה בתורה

שערי תשובה

הט"א. עכ"ט. ועין ט"ז שהקשה על הש"ע שכתב שיש לזהר דהא אפילו בדיעבד פסול. ועין בשו"ת מקום שמואל שהביא מש"ע אה"ע סי' קכח דגם שם משמע דוקא לכתחילה, רק אם נשמה צורת האות ע"י פסול בדיעבד, ולכן דעתו להקל בלמ"ד של י"לכבוד שנקנס ראשה לתוך ה"א של י"לאהבה ולא נקשה רק נקנס לאורה

באר היטב

ובה פסק ברצת רמ"א דצריך להניח חלק בין פסוק לפסוק, והביא ראיה מן ספר ברוך שאמר שכתב להדיא כן: וכן בין שיטה לשיטה, ע"ש: (נ) לשיטה. וב"ד סימן רעג פסק בהרמב"ם דלא קפדינן אלא שלא יכתב רב התכה חוץ לשיטה, ואם התכה בת ח' אותיות מותר לכתב החצי חוץ לשיטה. וכתב המגן אברהם: ואפשר דבא לתמר כאן דשני אותיות מותר לכתב אפילו בתכה בת ג' אותיות דכנה הרמב"ם מודה ע"ש. ואני אומר דמסעיף שאח"כ ידעין זאת מדכתב ב' אותיות שהם תכה אחת וכו', משמע ב' אותיות שאינן תכה אחת מותר אפילו בתכה בת ג' וק"ל: (נא) בתוך הדף ולא יצא מהם כ"ל חוץ לדף. כתב הרב בעל באר"שכע בתשובה סוף ספרו דף נב ע"ב: מהקטט פסל לשון משמע אפילו בדיעבד פסול בשאר שמות שאינן נמחקין, ואפילו הנספח לשם מאתרוי פסול אם יצא חוץ לשיטה, כנ"ל להלכה ולא למעשה ע"כ. והט"א הקשה עליו דהש"ך ב"ד סימן רעו ט"ו כתב דקצת פוסקים מכשירין כשתלה מקצת השם ע"ש ס"ק ז משמע לכאורה דכ"ש פשיטא חוץ לשיטה, דהא אסור מליה נפר בגמרא ואסור זה לא נפר בגמרא בהדיא רק הוא מדברי ר"ת ומנ"ל לפסל בדיעבד. ובמ"ב סימן נו

באור הלכה

באסור מחיקה יש להקל בה לפי מה שכתב שם הנודע ביהודה דבמחוק מקצת אות וצדן נשאר צורתו עליו אין חיב בנה משום מומת, ורק כדרכו. עין שם. אמר קך מקצתי כן כעוה"י בספר ישועות יעקב, עין שם: * שלש אותיות. עין במשנה ברורה, ומקורו מהא דש"ך יורה דעה בסימן רעג סעיף ק"ט ד ע"י"ש, ועין בבאור הגר"א דמשמע שהוא מסכים גם כן להש"ך דהמחבר חתם פה פה"א"ש, ועין במגן אברהם, והשמשתי מרצו משום קשית הבאר היטב עין שם, והפריי"קגדים הקשה גם כן זה: אמנם דלא לישתה ח"ו לרבנו המגן אברהם כטענה אחרת שיש לישב, דמסעיף לד אין ראיה להקל בזה, דאפשר דלא מעט רק דמותר לכתב אות אחת מן התכה של שמי אותיות חוץ לשיטה אף שהוא תצי התכה, וכן שכתב הגר"א לדעת הרמב"ם ונדלא כהלכוש שפחמיר בזה, עין שם בטעמו, אבל ב' אותיות מן תכה של שלש אותיות דהם רב התכה הנה אמינא דאסור, וכמו שכתב הגר"א באמת לדעת הרמב"ם, לזה לא משמע לן המחבר דשמי אותיות מותר בכל זמני, כן נראה לי בכונתו: * שתי אותיות וכו'. אבל לכתב אות אחת מקנה חוץ לשיטה מותר, כל האחרונים, דלא פליבויש: * תכה אחת. עין במשנה ברורה, כן כתב הרא"ש בהלכות קטנות ופסק ביהודה דעה ב' וכן בגמרא אברהם בסעיף קטן מו שכתב דאף הרמב"ם מודה בהו להקל, והגר"א בבאורו כתב שלדעת הרמב"ם אסור בזה: * יעשה כל פרשיותיה. עין במשנה ברורה

משנה ברורה

חלק. אבל המגן אברהם בשם פמה אחרונים והגר"א בבאורו הכריעו דאין צריך להניח חלק יותר מבין תכה לתכה באמצע פסוק ונדלא כמ"ש הש"ך ביו"ד רעד סק"י ע"ש¹⁸⁶): **לג (קמז) ואחת יוצאת.** ואפילו (קמג) אות אחת, (קמז) משום "זה אלי ואנוהו": **(קמח) שלש אותיות.** מר"א חלק משמע דאפילו אם אלו השלש אותיות הם מעוט התכה אסור, ויהודה דעה סימן רעג פסק בהרמב"ם דלא קפדינן אלא שלא יכתב רב התכה חוץ לשיטה, ואם התכה בת ח' אותיות מותר לכתב התצנה חוץ לשיטה. ועין בש"ך שם שכתב שיש להתמיר בתוך הדכא, ועין באליה רבה (קמט) שדעתו דעל-כ"פנים בתפלין שהגלילות קצרים יש להתמיר¹⁸⁷): **(קמט) ואם כתבם.** (קמו) בין שניה הקליטה בתחלת השיטה או בסופה: **(קנ) לא פסל.** ואפילו אם כתב (קמו) תכה שלמה חוץ לשיטה, כל שנקב שהיא נקריית עם אותה השיטה ולא עם העמוד האחר שבצדה: **לד (קנא) תכה אחת.** ואם התכה היא בת שלש, מותר לכתב מקנה שמי אותיות חוץ לשיטה אף שהם רב התכה, ויהודה דעה סימן רעג, ועין בבאור הלכה: **לה (קנב) אותיות השם.** (קמט) אפילו שאר שמות שאינם נמחקין:

(קנג) צריך וכו'. המגן אברהם בשם הגאון מהר"ר יצחק מפוזנא (וכן הע"ת והא"ר וכמה מהאחרונים) אסיק דדוקא לכתחילה אבל בדיעבד אין להתמיר: ומפל מקום אם אבד כן בספר-תורה הורה למחוק כל השורות העליונות אם אין בהם שום שם משמות שאינם נמחקין, ולמשוף אותם שיהיו שוות עם השם, דמאחר דאפשר לתקוני לא מקרי דיעבד; אבל אם היה שם למעלה אינה שם, או (קמט) בתפלין ומזוזות דאי אפשר למחוק משום שלא כסדרן, כשר קך בלי תקון. ויש (קנ) מחמירי אפילו בדיעבד, והסכים עמהם הגאון רבי עקיבא איגרי¹⁸⁸) והרד"ה החיים, אף אם (קנא) בשורות העליונות אות האחרון בי"ת דל"ת רי"ש וכדומה, ש"כ"ל למשכן, פלהו מודו דבין בספר-תורה ובין בתפלין ומזוזות ימשוף אותן כדי שיהיו שוות עם האות מהשם שצא חוץ לשיטה, ואין בזה משום שלא כסדרן. וכן אם לא כתב עוד רק שורה אחת (קנג) והשורה שניה משוף השם חוץ לשיטה, יעשה שרשומים אחרים וימשכם שיהיו ארכים עד סוף השם, ובשכ"ל שורה הראשונה אין קפיא. ונדע עוד, דבאותיות הנטפלות להשם (קנג) הספמת האחרונים דאין להתמיר בדיעבד ביוצא חוץ לשיטה: **(קנד) מהם כ"ל.** אפילו (קנד) אות אחת, ואפשר דאף רבו כ"ל, אבל מקצת האות לית לן בה. ואם יצא השם כלו חוץ לגליון העמוד, כשר בדיעבד, ואינו דומה ליוצא אות אחר חוץ לשיטה, דמה שיוצא לחוץ הוא חשוב כחלקה, ונקמא לן ביהודה דעה רעו דמקצת השם אין תולין, מה שאין כן בזה, כן כתב הבג"י יונה. והגאון רבי עקיבא איגר בחדושיו בסימן זה מחמיר גם בנה¹⁸⁹, עין שם, אבל בבאור הגר"א מוכח בהדיא בהג"י יונה להקל: **לו (קנה) כל פרשיותיה¹⁸⁶.** רוצה לומר מהתפלין של י"ד, הואיל והן נכתבות בקלף אחר ושאף בהן פתוחה וסתומה, דהינו שלשפנים מקום חלק בסוף שיטה אחרונה של פרשה ראשונה כדי ט' אותיות ומתחיל פרשה שלאחריה בראש השיטה בדף השני, הרי פרשה שלאחריה נקרא פתוחה, כמו שבספר-תורה נקראת פרשה המתחלת בראש השיטה פרשה פתוחה לכלי עלמא כשאש רוח כדי ט' אותיות לפניו בשיטה הקודמת לה או בסוף שיטה אחרונה שבדף הקודם, אבל בתפלין של ראש השפ"רשיות נכתבין על ד' קלפים אין להקפיד בהן בפתוחות וסתומות, אף נהגו לכתחילה להתקפיד בזה, כן כתבו האחרונים, ועין בבאור הלכה במה שכתבנו בשם הפריי"קגדים בזה: **(קנו) פתוחות חוץ וכו'.** מפני שג' ראשונות שהם "קד"ש" ו"הנה כי יבאך" ש"מע" הם פתוחות בתורה, וקש"ת ו"הנה אם ש"מע" סתומה, לפיכך צריך לכתב בתפלין גם כן בזה, דהינו שנייה מקום חלק כדי ט' אותיות בסוף שיטה אחרונה שבפ"רש"ת "קד"ש", כדי שבפ"רש"ת ו"הנה כי יבאך" שיתחיל בראש השיטה הראשונה שבדף השני תהיה הפ"רש"ת פתוחה כמו שהיא בתורה, וכן אחר פ"רש"ת ו"הנה כי יבאך" כדי שבפ"רש"ת ו"הנה אם ש"מע" א"ב פ"רש"ת תהיה פתוחה; אבל פ"רש"ת ו"הנה אם ש"מע" יעשה סתומה, ואפן סתומה יבאר לקמה. והפ"רש"ת "קד"ש", אף דבתורה היא פתוחה מתמת שהוא מפסיק ברוח ט' אותיות בשורה הקודמת לה, וקאן אין שוף זה, דהיא

שער הציון

(קמג) ב"ח (קמז) באור הגר"א: (קמט) והוא גם כן בפריי"קגדים: (קמו) מוכח מהפרישה דלא מחלק בהו לענין דיעבד: (קמז) אחרונים: (קמט) מגן אברהם: (קמט) פריי"קגדים לדעת המגן אברהם והוא בעצמו הניח עקר הדין בצריך עיון לקמן בסימן קמט: (קנ) הפ"ת שמואל בשם מהר"א י"ג והם תשובת הרמב"ם שהוכח ביהודה דעה רעו בדבור המתחיל ובשם המשפ"ץ עין שם: (קנא) פריי"קגדים: (קנג) פריי"קגדים: (קנא) מגן אברהם בשם משאת בנימין וט"ז יורה דעה רעו ונמה אחרונים: (קנד) פריי"קגדים:

